

VALUE OF KNOWLEDGE - POSSIBLE MISCONCEPTIONS

Vesna Pavlović

University „Ss. Cyril and Methodius", Institute of Macedonian Literature-Skopje, Republic of Macedonia
vesnapavlovic.va@gmail.com

Slobodan Despić

Primary school „Milovan Glisic’’ – Valjevska Kamenica, Republic of Serbia , boban_1960@yahoo.com

Abstract: Like other countries, our country has long been trying to provide opportunities for acquiring a basic educational level for all age groups and to enable them to acquire knowledge, skills and attitudes that are in line with society and the labor market. The aim of this paper is to examine the epochal problem, which is not semi-education, but the absence of normative ideas for education, from which one could draw a conclusion about something as a term "semi-education". Through the prism label, education is considered as a program for man's self-formulation, which through non-humanism has ceased to be the goal and criterion for the production, mediation and adjustment of knowledge to the needs of a modern civil society. In this paper, today's mechanisms are clarified, which do not only function as something contrary to the ideas of the education society, but directly emphasize its absence. Management and Entrepreneurship are considered as an integral part of the new organization of professional orientation and in the context of successful achievement of the goal of education. In its entirety, the work examines and illuminates the problem that the author sees in that indestructible basis of the spirit which is in itself necessary and is concealed by the euphemism of the "knowledge society". According to a deeper analysis of the author, much that is propagated under the term "knowledge society" has proven to be a gesture that generates political and economic interests, just as much as the idea of education. By analyzing the numerous education reforms, it can be concluded that they lead to industrialization and the knowledge economy, which puts the classical education theory into a situation to confront itself. Knowledge is viewed through an ethical prism, and as an example of a European education and culture policy, the "Millionaire" quiz has been analyzed, as well as other media broadcasts of this type. The so-called general methodology has been used to write the paper, which involves analysis, synthesis, abstraction, concretization, and following procedures such as classification, definition, generalization, interpretation, prediction. An inductive, deductive and comparative method, as well as a method of dialectics, is applied, assuming the method of hermeneutics as important for the context of research. As an important conclusion and attitude during the writing of the work and the choice of the theme, it is considered to emphasize the need to stop the growing separation of postmodern cultural policy and modernist materialist policy. The key point of the work and the theme itself is the mercantilization of knowledge, profitability and its overly appetites that appear to be welcome to the economic and ruling elite in the power of society, which, taking into account overall, are devastating to the majority of the population, or society as a whole.

Keywords: knowledge, education, managerial ethics, knowledge management, ethics of education

VREDNOST ZNANJA - MOGUĆE ZABLUDE

Vesna Pavlović

Univerzitet „, Sv. Кирил и Методије" Институт за македонска литература – Скопје, Република
Македонија vesnapavlovic.va@gmail.com

Slobodan Despić

Osnovna škola „Milovan Glišić’’-Valjevska Kamenica, Republika Srbija boban_1960@yahoo.com

Rezime: Kao i druge države, tako i naša već odavno stremi ka tome da obezbedi mogućnosti za sticanje osnovnog obrazovnog nivoa za sve uzrasne grupe i omogućiti istima da steknu znanja, veštine i stavove koji su u skladu sa pitanjem društva i tržištem rada. Cilj ovog rada je sagledavanje epohalnog problema, koji nije poluobrazovanje, već odsutnost normativnih ideja za obrazovanje, iz koje bi se mogao izvući zaključak, za nešto kao pojam „poluobrazovanje”. Kroz etikču prizmu, razmatra se obrazovanje, kao program za čovekovo samooblikovanje, ono, što je kroz neohumanizam prestalo biti cilj i merilo za proizvodnju, posredovanje i prilagođavanje znanja potrebama

savremenog građanskog društva. U radu su rasvetljeni mehanizmi danas, koji samo ne što ne funkcionišu obratno ideji društva za obrazovanje, već direktno naglašavaju njenu odsutnost. Sagledava se menadžment i preduzetništvo kao sastavni deo nove organizacije profesionalne orijentacije a u kontekstu uspešnog ostvarivanja cilja obrazovanja. U celini, radom se sagledava i rasvetljava problem koji autor vidi u onoj neutješnoj osnovi duha koji je samo nužan i prikriva se eufemizmom „društvo znanja”. Mnogo toga što se propagira pod pojmom „društvo znanja” dubljom analizom autora, pokazalo se kao gest koji generiše političke i ekonomske interese, isto toliko, koliko i ideja obrazovanja. Analizom brojnih reformi obrazovanja, može se zaključiti da iste vode industrijalizaciji i ekonomizaciji znanja, što klasične teorije obrazovanja dovodi u situaciju da protivreče same sebi. Znanje se promatra kroz etičku prizmu, a kao primer evropske politike obrazovanja i kulture analiziran je kviz „Milioner”, kao i druge medijske emisije tog tipa. Za rad je korištena tzv. opšta metodologija, koja podrazumeva analizu, sintezu, apstrakciju, konkretizaciju a nakon postupaka kao što su klasifikacija, definicija, generalizacija, tumačenje, predviđanje. Primenjen je induktivni, deduktivni i komparativni metod, kao i metoda dijalektike, predpostavljajući metod hermeneutike kao važan za kontekst istraživanja. Kao bitan zaključak i stav tokom pisanja rada i izbora teme, smatra se za bitno naglašavanje potrebe u smeru zaustavljanja sve većeg odvajanja postmoderne kulturne politike i modernističke materijalističke politike. Ključna poenta rada i same teme odnosi se na merkantilizaciju znanja, profitabilnost i njene preterane apetite koji se pojavljuju kao dobro došli za ekonomsku i vladajuću elitu u društvu moći, koji su sveukupno uzevši u obzir pogubni po većinu populacije, odnosno po društvo u celini.

Ključne reči: znanje, obrazovanje, menadžerska etika, menadžment znanja, etika obrazovanja

1. UVOD

Ako se može verovati uverenjima onih koji se zalažu za društvo znanja, znanje bi trebalo da predstavlja jedno od najvećih vrednosti modernog društva. Ne postoji dan, a da se ne naglašava važnost investiranja u istraživanja i razvoj, niti pak jedan politički izborni program, koji znanju, prevashodno znanju i u razvoju znanja ne naglašava sigurnost pojedinca, kao niti jedan Priručnik za menadžment znanja koji u korišćenju novih resursa znanje ne prepoznaje kao ključ profita.

Čini se, da znanje postaje skupoceno dobro koje se proizvodi, savesno čuva i požrtvovano neguje. Ali, suština, izgradnja, čuvanje, prenošenje i primena, obesmišljeno je ukoliko ne služi opštem dobru. Samo na ovaj način, može se desiti da bitna univerzitetska istraživanja i rezultati, ne mogu biti izraženi procentualno. Nasuprot postojanom naglašavanju vrednosti znanja, isto, se po pravilu uopšte ne ceni, jer mu je oduzeto pravo na spoznavanje.

2. DRUŠTVO ZNANJA I ZNANJE

Nikakav rizik ne preuzimamo ako potvrdimo tezu da znanje kao takvo, društveno, ne predstavlja posebnu vrednost. A upravo zbog činjenice da se sve više definiše kao proizvod, proizvedeno eksternim kriterijumima, kao što su očekivanja, primena i mogućnost korišćenja. Lako je shvatiti da postaje nepoželjno onome kome navedeni kriterijumi ne odgovaraju. Sa zadovoljstvom se govori o zastarevanju znanja, brisanju iz memorije starih i nepotrebnih podataka, koji predstavljaju tovar znanju. Drugim rečima: društvo znanja svoje navodno najveće dobro tretira kao najveći otpad.

Svakako, društvo znanja ne propagira prezir znanja. U pomoć pristiže moral. Duh vremena, postojano sledi ovaj problem pod nazivom „ obrazovna etika” i obično definiše uslove i načine u kojima znanje može da bude dugotrajno i odgovorno. Međutim, postavlja se pitanje, da li znanje može da bude kandidat za etičke refleksije, ili se ipak, mora ograničiti na ljude, koji kao preduslov imaju neko određeno znanje. Moralni kvalitet znanja koje može da korespondira sa određenim moralnim načelima – kao npr. kratkoročna korist jedne tehnologije koja bi dugotrajno pričinila štetu.

3. ZNANJE I ETIKA

Potrebno je, podsetiti se da se etika povlači pred određenim znanjem, koje kao takvo, postaje izopačeno. Da li je istina da je Bog svugde prisutan? - pitala je devojka majku. „Za mene, to je nepristojno. (Nietzsche, KSA3, str. 352). Ova Ničeova šala, barem dozvoljava da se naglasi koliko su socijalni odnosi i određeni oblici znanja, kada podležu moralnom verovanju bitni. I uvek će, zapravo, postojati nezavisno od njihove upotrebe ili primene. Sa kategorijama kao što su intimnost ili privatnost, neophodno je da građansko društvo definiše one sfere u kojima je sticanje znanja po sebi, važno za moralno nepodobno, i zbog toga što se predstavlja kao voajerizam, ulazi u intimnu sferu. U eri javnih televizijskih rijalitija, veb kamera, telefonskih razgovora u podzemnim železnicama – znanje gubi na

značenju budući da nove tehnologije poništavaju svaku diskreciju. Otuda je sveprisutno prividno oko kamere koje oduzima mesto Bogu, najviše zbog toga što ne postoji ništa nepristojno.

4. KLASIČNE TEORIJE OBRAZOVANJA

U klasičnoj teoriji obrazovanja, znanje je kao dosada, fingiralo kao moralno kvalifikaciona kategorija, podržavajući i unapređujući cilj prosvetiteljstva – čovek, kao moralni subjekt koji može da misli i živi, slobodno, u skladu sa sobom. Kao što vidimo, znanje se doživljava kao rastuće, poznavanjem i savladavanjem prirodnih procesa, i tehnologije tesno vezane za njega, a zajednički predstavljaju najpre moralni imperativ, da bi se kasnije moglo raspravljati etički.

Pritom se ne radi samo o pažnji usmerenoj ka tehničkom u prirodi., već o etičkoj odgovornosti naučnika i inženjera koji se rukovode po konvekcionalističkom modelu, pa prema tome, može se reći da je sada znanje samo moralno indiferentno, pa stoga se moralno može disponirati.

To što neko zna mnogo, ili je izvanredan naučnik u određenoj oblasti, ne govori ništa o njegovom moralnom statusu. Isto tako, ne dobijamo povratnu informaciju kakvi naučnici kreiraju određene discipline u okviru potencijalnih društava ili vojno industrijskim kompleksima sadašnjih velesila. Ni za Kanta, predmetno znanje nije bilo izvor kako morala, tako i drugih oblika kopetencija. Ako kategorički imperativ predstavlja rezultat praktičnog uma koji je usmeren na dobrobit, svako znanje moglo bi da se primeni na čoveka, pa samim tim i na ovaj imperativ.

Samo ukoliko znanje integrišemo u koncept ličnosti koji želi da se „obrazuje”, čoveka koji kao ličnost deluje moralno, u najužem smislu te reči, možemo reći da se radi o obrazovnoj etici. Pritom, znanje predstavlja moment u kontekstu obrazovnog procesa koji je etički relevantan, budući da svaki obrazovni proces treba najpre da formira zreo i odgovoran subjekt. Većina vaspitnih programa u periodu prosvetiteljstva bio je sastavni deo obrazovnih reformi 1960-godina. Obrazovanje kao obrazovanje, za ljude bi trebalo da bude garant odbrane od unutrašnjeg i spoljašnjeg varvarstva. Da je ovaj stav neosnovan, bilo je već jasno i po kritikama obrazovanja u XIX veku.

5. ZNANJE I MORAL

Fridrih Niče, kao retko ko, polemisaio je odnos između znanja i morala. U *Antihristu* (Nietzhe, KSA&, str.226), u jednom je od svojih poslednjih dela napisao je: „Moral: nauka koja zabranjuje samu sebe – samo je ta koja je zabranjena. Nauka je kao prvoređeni greh, začeta na svim gresima, iskonskom grehu. Samo to je moral. Ne spoznavaj! – a ostatak sam proizilazi iz tog.” Znanje, upravo znanje za čoveka i njegove ponore, stoji nasuprot moralu, obrazovanju kroz radikalno traženje za samospoznavanje i iz te perspektive, oduvek je bilo i forma kritike morala.

Međutim, samom idejom „obrazovanje za društvo usmereno na znanje” nije raskinuta veza između etike i obrazovanja, već je ono preneto na drugi nivo. Recimo, u osnovi pojma „ekologija”, proučava se problem koji je oduvek spadao u problem od sazajnog do spozajnog, pa bi stoga, trebalo da se proučava i istražuje, a potom i prenosi – rečeno drugim rečima: koji je predmet i sadržaj, kakva tradicija –odnosno koji je to predmet proučavanja u školi, koje studijske grupe i težišta istraživanja bi trebalo da se bave ovim problemom , nudeći pritom i gradeći pristup štednje i opredeljujući načine na koje treba da se borimo.

U okviru pojma obrazovanja, čiji je osnovni cilj subjekt i o čemu govori i Vilhem fon Humbolt, prioritet predmeta je istraživanje koje proizilazi iz paradigmatkog sadržaja u pogledu opšteg prihvatanja (shvatanja) čovekove egzistencije i njegovog razvoja – te otuda i prioritet prema klasičnim jezicima u antičkoj kulturi. Međutim, u kontekstu globalne konkurentnosti ideologije, ovi selektivni procesi saznavanja rukovođeni su imaginarnim i realnim konkurentskim prednostima.

Znanje je integrativan momenat čovekovog obrazovnog procesa i predstavlja sredstvo kojim se osvaja tržište i dobija šansa u industriji za svakog pojedinca. Radikalno rečeno: Vodeći kod u nauci, Nikolas Luman je označio dvojako, pravilno/pogrešno. Kao već odavno korišćeno, navedeno se preklapa i menja kodom ekonomije, plaća/ne plaća. Kao idealno, znanje, se merilo napredovanjem autonomije i samoprocene ličnosti, a samim tim i čovekovom sposobnošću za rad. Zbog toga, za izabrano znanje jeste izabrana prednost, zbog mogućnosti čoveka da sebe shvati kao moralno biće. Budući da je znanje odvojeno od individualnog i društvenog obrazovnog procesa, može se tretirati kao materija koja će ostati u opticaju ili će se pak odstraniti uz kriterijume promenljivosti. Zbog toga postoji menadžment znanja.. I u prilog rečenom, niti jedno društvo nije toliko dalo za znanje, zbog toga i nemamo brigu ako ostane u okviru obrazovanja. A za moderni menadžment važi neizgovoreno načelo:Ne spoznavaj!Afirmativna obrazovna etika menadžera znanja u ovom kontekstu se ograničava na traženje saradnika koji stavljaju svoj talenat u

službu i rad u koji su lično ubeđeni, budući da takav stav pozitivno deluje na sredinu i skuplja tržišni potencijal sopstvenog znanja. (Gibert Probst/Stefan Rub:Wissen meinapen.Wie Unternehmenen ihre Wertvoste Ressource optimal nutzen. Висбаден, 2003. Str.201.) „Menadžment znanja u međuvremenu, uopšte važi za novu, spasonosnu nauku koja se temelji na pitanjima povezanim sa znanjem. Menadžer znanja ne samo što zamenjuje stručnjake za obrazovanje: pedagog, pa čak i naučnik trebalo bi konačno da shvate ko su menadžeri znanja. Ova „zamena” moguća je samo iz razloga što je društvo znanja presekleo vezu između znanja i istine. Podaci se sada ispisuju kao sirovina, informacije kao podaci pripremljeni za neki sistem, a znanje kao „blagodarna informacija”. (Helmut Willke:68). Umesto da se na saznavanju radi kao Večitoj praksi i briše diferenciranost koja znanje poznaje kao epistemološku postavku od drugih strategija za vladanje svetom, menadžment znanja postao je „sistem materijalne ekonomije”, a menadžeri znanja još jednom iznose paradoksalno traženje da se pronade koji vid znanja je potreban za rešavanje problema, i tako eliminišu pitanja za istinu i validnost znanja uopšte.

6. ISTINA I ZNANJE

Sa ove tačke gledišta, pitanje istine može da se podvuče pod pitanje da li neko nešto razume i da li za nekakav fenomen postoji plauzibilno objašnjenje, kao što ga status mišljenja, koje je relevantno za praksu ili generalizovano iskustvo. Prema tome, znanje kojem se odlikuje društvo znanja, jeste naučno znanje i uzevši u obzir teorije sistema, pokorava se kodiranju tačno/netačno, koje poklonici društva znanja i danas pokušavaju da eliminišu. Odricanje od toga, šta bi se sve moglo reći o vezi između istine i znanja – bez pripadnosti određenoj teoriji i istraživačkoj praksi – kao što to govori Adorno, je poluobrazovanje, a samim tim odricanje, koje nije namerno, već predstavlja izraz objektivne nesposobnosti.

Tačno je da je istina shvaćena kao *absolutum*, te tako može da postane uništavalačka ideologija; pritom pogrešan je stav konstruktivista da je moguće odreći se istine i kako je spoznaja vodeća ciljna predstava. Takvo odricanje predstavlja preduslov da se znanje ne može posmatrati i upravljati uporedo s njegovim sopstvenim kriterijumima, upravo zbog spoljašnjeg gledišta od njega. Preduslov ekonomizacije znanja je njegovo otapanje.

Znanje i obrazovanje sami za sebe, nisu sami po sebi cilj- to nije sporno- već sredstvo kojim se traže njihova tamošnja razmišljanja, kako bi se na duže opravdalo kao sredstvo za prosperitetno tržište, kvalifikacija za radna mesta, mobilnost usluga, ekonomski rast. U društvu znanja, kao ciljnoj predstavi na postojanost traženja sticanja znanja ne mogu se zamisliti obrazovana lica, niti mudraci ili pak klasični tip naučnika. Ako znanje predstavlja samo praktičnu primenu, informacija se pretvara, i tada, u skladu sa ciljem pretvaranja, znanje više nije vekovno traženje za istinom.

7. PREDUZETNIŠTVO OSNOVNA KOMPETENCIJA ZA DOŽIVOTNO UČENJE

U savremenoj literaturi, pojam doživotno učenje može se shvatiti u užem i širem smislu. U nekim zemljama, pod ovim pojmom se misli na učenje koje rezultuje univerzitetom diplomama. Ovakvo, uže shvatanje ima niz nedostataka, pa se pomenuti pojam treba shvatiti u širem smislu. Znači, ovde se ne radi samo o produžavanju obrazovanja, kao i pravu na obrazovanje za sve ljude, bez razlike na njihov obrazovni nivo i starosnu dob, bez obzira na klasu, nacionalnost ili drugu pripadnost. Proučavajući predmet doživotnog učenja, mnogo je zemalja koje se bave proučavanjem kompetencija učenika. „Kompetencije predstavljaju faktor koji podržava lični uspeh, ličnu satisfakciju, socijalnu inkluziju, aktivno građanstvo i zaposlene (Gocevski , Sapundžijeva :2008). Naime, zaposlenima su potrebna znanja u oblasti rada, tim pre što su znanje, veštine i navike zaposlenih, glavni faktori inovacija, produktivnosti i konkurentnosti, a sve navedeno doprinosi njihovoj motivaciji, radnoj satisfakciji i kvalitetu rada. Razvijene zemlje imaju postavljen okvir za osam ključnih kompetencija, koje su neophodne za uspešno obrazovanje učenika, i to su: komunikacija na maternjem jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematičke kompetencije i bazične kompetencije u okviru nauke i tehnologije, digitalne kompetencije, učenje kako da se uči, interpersonalne, interkulturalne i socijalne kompetencije, kao i građanske kompetencije, kompetencije za preduzetništvo i kulturno izražavanje.

Kompetencije su definisane kao kombinacija određenih znanja, umenja, veština i stavova. Ključne kompetencije koje su neophodne za razvoj svake individue i njene lične satisfakcije su aktivno građanstvo, socijalna inkluzija i zapošljavanje. Uz pretpostavku da na kraju svog osnovnog obrazovanja, učenici treba da poseduju ključne kompetencije koje će im biti osnova za život u svetu odraslih, u tom smislu predstavlja učenje koje se dopunjava i usavršava.

Mnoge od navedenih kompetencija samo su osnova za razvoj drugih, kao što su: kritičko mišljenje, kreativnost, samoinicijativnost, sposobnost za rešavanje problema, za preuzimanje rizika, za donošenje odluka i za menadžiranje u okviru osam kompetencija. Za preduzetništvo postoje mnoge definicije, ali sve nose samo jednu poruku. Neophodna suštinska znanja koja se odnose na navedene kompetencije uključuju raspoložive resurse za lični, za profesionalni i/ili za biznis aktivnosti. Suština preduzetništva je univerzalna i važi za sve države i istorijske epohe bitne za njihov razvoj, i svode se na: uspeh, rizik, neizvesnost, fantaziju, inovativnost, borbenost, želju za samopotvrđivanjem, intuitivnost, samouverenost, motivisanost i znanja (Gocevski, Sapundžijeva :2008:). Uzevši u obzir sve već navedeno, možemo zaključiti da preduzetništvo nije samo jedan permanentan proces relokacije u okviru razvojnih resursa u potrazi za dobrim rezultatima, niti, pak, samo kontinuiran proces u kombinaciji i supstituciji u okviru razvojnih faktora za postizanje određenog cilja. To je i danas povezano sa inovacijama koje kreiraju i promovišu nešto novo, nešto različito od postojećeg, ne samo u okviru mikrosubjektivnosti, već na nivou ukupne nacionalne ekonomije, dajući joj novu razvojnu energiju. Zbog toga je preduzetništvo, kao neprekidan proces usmeren na promene, koji u sebe inkorporira i rizike, koji jesu njegova imanentna posebnost.

8. ZNANJE I UPRAVLJANJE ZNANJEM

Način na koji se danas prezentuje znanje može da se shvati i kao nešto što postiže na rastuću prezir prema znanju. Loš običaj je da se preko Power Point-a projektuju jednostavne rečenice i bombastični pojmovi, koji se čitaju naglas, obično na konferencijama i simpozijumima, izazivajući sveukupnu zbunjenost, u odnosu na ono što se nekada nazivalo kulturom predavanja. Dominacija tehnike zanemaruje značenje reči, a samim tim ne dozvoljava nikakvo odistinsko promišljanje.

Zamisao, upravljanje znanjem, diskutabilna je baš iz razloga jer se izmešta iz samog cilja znanja, nagrirajući ga spolja. Umesto da kritikujemo besmisleno, u okviru samog znanja, potčinjavamo mu se, progonjeni paničnim strahom da ne propustimo jedno od tih modernizacijskih kretanja, koji nadolaze strahovitom brzinom. U tom kontekstu, nemoguće je prisiljavati Univerzitate da sastave bilans znanja, a što u krajnjem slučaju rezultira „svojom vrednošću”, u prostim brojevima ili šarenim slajdovima na jednoj prezentaciji. Šta je bilans znanja, misterija je sama po sebi. Prosto je nemoguće izbrojati šta sve u svetu spada u sindrom kvantifikacije, te je svet u ovoj nameri izlišno sprečavati u istom. Nije odnos znanja, bilans, koji se može voditi knjigovodstveno. Da se balansira sopstvena misaona unutrašnja struktura – za to su potrebni akteri u ovoj, malo većoj igri u kojoj nedostaje hrabrost. Istinski kapital u balansu znanja, vraća se na svoj etimološki koren: „Kapital” koji se krije iza latinske reči. Tokom XVIII veka korišćen je kao pojam čovekovih unutrašnjih sposobnosti i potencijala. Kant je u jednoj sopstvenoj formulaciji rekao za „gotovina” da je to lično „osećaj za život”. Za ljude, koji svoju sopstvenost ne mogu da izraze nikako drugačije nego kao svoju radnu misaonu silu, uvek je jedno utešno, znati da se bilo koji kapital može ponovo pretvoriti u kapital.

Od kako nematerijalni kapital na Univezitetu dobija na svojoj materijalnoj težini, važno je znati šta se dalje dešava sa kapitalom. Za ovu reč, znao je i Marks za koga je moderan univezitet onaj u kom se balansira znanjem, na način da svi znaju da niko ništa ne zna- a kapital samo taj način umnožava. Znači, nematerijalne imovinske vrednosti dovede se u suodnos sa „suštinskim procesima” na univerzitetskoj nastavi, istraživanje, istraživački rad, razvoj. Kao indikatori za to, važe se: broj ispita i studijskih diploma, broj studenata koji završavaju studije u zakonski propisanom roku trajanja studija, prihodi od istraživačkih projekata koji se finansiraju dodatnim sredstvima, procenat žena među profesorima i broj žena na postdoktorskim studijama u inostranstvu, kao i broj diplomiranih žena. Koliko samo sličnih slika! Feminizirani socijalni kapital donet je na univezitet i ponovo proizvodi isti taj kapital. Svaki kapital voli da se množi! Sada, razmislite kako pojmovi kao „menadžment znanja”, ili „bilans znanja” koji upućuju na „vreme za poluraspad znanja” i „balast znanja”, signaliziraju da je znanje pomalo ono što je društvo znanja. Omalovažavanjem naučnika, ironija sa kojom se tretira znanje samo po sebi, ne može da se pretvori u novac. Naprosto je iluzija da je znanje, njegovo umnožavanje i trošenje nešto što će ubrzo evoluirati u kvalifikacijske kriterijume. Sve navedeno, upućuje na jednu mnogo veću dimenziju u okviru transformacijskog procesa: znanje će prestati da bude izraz čovekovog stremljenja za spoznajom. Prema Aristotelu, stremljenje ka znanju dato je svakom čoveku. Ta ljubopitljivost kao najviša stimulacija u čoveku nije ciljano postavljena, zbog čega izraz *conditio humana* predstavlja stremljenje ka celovitom specifičnom zadovoljstvu svesnog bivstvovanja: voleti spoznajati zarad same spoznaje. (Lisman:2012)

Onaj ko razume ove misli i reči, može da se odredi i sveobuhvatno usmeri u željenom smeru dnosno, da li će njegovim umom upravljati mozgovi menadžera, istraživački instituti – a možda se javi i potreba za sponzorima – da

se začudimo koliko sve sija od znanjau društvu znanja, i koliko je društvo znanja tog društva, postepeno počelo da zakrčjava. Parafrazirajući jednu Ničeovu poznatu rečenicu iz dela *Tako je govorio Zaratuštra*, možemo reći „Znanje raste. Teško onome, ko znanje ne nosi u sebi”.

9. NASTAVNIK KAO OBRAZOVNI PREDUZETNIK

Naše društvo, bazirano je na društvu znanja. Shodno promenama, očigledna je potreba za novim preduzetnicima, koji imaju želju za inovacijama i koji su sposobni da druge vode u procesu promena. Ove preduzetnike, neko mora da podstakne, odnosno da razvije njihovu svest za preduzetništvo i preduzetničku kulturu još u ranom uzrastu. Zbog toga, javlja se potreba da upravo obučeni nastavnici preuzmu ovu značajnu ulogu.

Nastavnici treba da znaju da svoje učenike i studente nauče osnovama ekonomske kulture, da znaju šta je ekonomija, konkurencija, preduzetništvo...s obzirom da nova ekonomija traži preduzetničke veštine i nezavistan, samostalan kadar. Stoga je neophodno da mladi poseduju i veštinu preduzetništva. Nastavnik ima zadatak da podigne svest mladih za preduzetnički duh, da im približi svet biznisa, da predoči barijere između obrazovnog sistema i biznisa, da podstakne razvoj njihovih preduzetničkih veština paralelno sa razvojem obrazovanja, da obogati njihovo iskustvo za preduzetništvo na lokalnom nivou, u koje bi bili uključeni svi učenici, a ne samo stručne obrazovne institucije, da im da mogućnost da sami kreiraju i učestvuju u kreiranju biznis planova. Nastavnik mora da izgradi otvorenu sredinu za učenje, u kojem student koji je razvija poseduje znanje i o preuzimanju rizika. Mladim ljudima potrebno je pomoći da veruju u svoju snagu, potrebno im je osposobljavanje kako da iskoriste lokalne resurse kao osnovu kreativnih vrednosti. Sa njihovim verovanjem u sebe, mladi ljudi mogu biti produktivni, da otvaraju radna mesta i preuzimaju odgovornost u svojoj lokalnoj zajednici.

Nastavnik igra veliku ulogu u aktivnij nastavu i u celosti je potrebno da je primenjuje svojom ulogom i pozicijom. Njegova uloga bitna je u podržavanju stavova, kao i radnih navika koje se odnose na unapređivanje sposobnosti timskog rada, kreativnosti i inovativnosti kod dece i mladih ljudi, odnosno on mora da unapredi razvoj preduzetničkih osobina kod njih. Zbog toga, obrazovne institucije i vlada treba da podrže obuku nastavnika za preduzetništvo, da iste ohrabre u mobilnosti nastavnika i saradnji između obrazovnog sektora i biznisa, te da se na taj način utre put međusobnoj razmeni u okviru kompetencija i znanja a kroz održavanje obuka, seminara, kurseva, postdiplomske studije za preduzetništvo. Stoga je neophodno da se svi koji učestvuju u obrazovnom procesu okupe, jer će na ovaj način neposredno unaprediti i pristup u odnosu na učenike u svetu biznisa, razvijavši preduzetničke osobine i veštine, kojima će ohrabriti i podstaći realizaciju njihovih preduzetničkih ideja, što se opet, direktno odražava na ekonomiju i na društvo u celini (Gocevski, Sapundžijevska:2008).

10. SVE ŠTO MORA DA ZNA ONAJ KO HOĆE DA POSTANE MILIONER

U raznim državama već duže vreme emituje se kviz, „Kako da postanem milioner”. U Nemačkoj ga emituje jedna privatna televizijska kuća, u Austriji nacionalna televizija i već godinama je jedna od najomiljenijih i najuspešnijih emisija tipa kviza. Pored uspeha stručnog bestslera Ditriha Švanica tu je i , „*Obrazovanje. Sve što moramo da znamo*” i romani o Hari Poteru od Džoan K. Roling. Za mnoge kulturne optimiste ovakve emisije spadaju u one čije indicije pokazuju koliko je čovekova strast za obrazovanjem uništena.

U prilog rečenom stoji i činjenica da se uvek i iznova nalaze ljudi koji se sami poučavaju iz enciklopedija ili priručnika, i manje više spremni, izlažu se testu znanja pred milionskom publikom. Ova emisija zapravo je kulturno- industrijski proizvod kojim se demonstrira neko znanje koje se dešava a ne znanje društva znanja. Konstrukcija emisije je vrlo jednostavna. Kandidat, koji prolazi iz nivoa u nivo i koji konačno stigne u centar dešavanja, odgovara na petnaest pitanja različite težine koja postaju sve zahtevnija i teža, a za svaki tačan odgovor dobija nagradu koja je namenjena. Pitanja na koja kandidat odgovara, može izabrati od ponuđenih mu odgovora. Ono što kandidat svojim izborom obrazlaže kao, „ To mi se čini poznato” ili „Za ovo sam čuo”, poznato trijumfuje nad znanjem i obrazovanjem. Način na koji se prezentuje znanje preko reda različitih pitanja iz najrazličitijih oblasti čini se u suštini, kao celovito nepovezano i slučajno. Od geografije pa do popa, od literature do biologije, od hemije do filmske muzike, od kulinarskih sposobnosti do opere, od romana do istorije: sve je moguće. Onaj ko u ovom digitalnom okeanu lovi informacije, nikada spontano ne može da zna da li je ono što sprava pokazuje kao tačan odgovor zaista tako, i da je njegov odgovor smislen u skladu sa pitanjem. Traženje informacija na Internetu predstavlja prvi korak koji donosi slučajno uslovljen rezultat koji se prihvata, i svaki drugi oblik traženja informacija unapred je osuđen je na propast.

Važno je objasniti uspeh kviza „Milioner”, najpre zbog toga što ova emisija radikalno raskida svakakvu aroganciju obrazovanosti. Ravnopravno, jedna pokraj druge, nalaze se mnoge oblasti iz života i znanja. Ono što je ostalo od nekada traženog opšteg znanja, koje je kasnije inskriminalisano, može se zaključiti da ovaj kviz: može da bude obrazovan ali se njime ne možemo obrazovati. Jedno od filmskih ostvarenja koje govori u primer već rečenom je i Britansko-indijski film „Milioner iz blata”. Film govori o siromašnom dečaku iz Mumbaja koji osvaja maksimalnu nagradu na televizijskom kvizu „Želite li da budete milioner”.³³ Emisija poput „Milioner” u osnovi je masovna medijska zabava, upravo kao pojavni oblik neobrazovanosti. Od ovakvih i ove emisije nema se šta naučiti; kao propagandne neosporno je da establiiraju tezu da nikada ne možemo da naučimo dovoljno. Isto tako, ove emisije koketiraju sa jednom iskonskom slikom naše kulture: zagonetnim pitanjima čiji odgovor odlučuje budućnost i sudbinu čoveka. Teodor B. Adorno³⁴ osvrnuo se na Spinozinu Etiku kako bi pokazao odinstinsko obrazovanje, za koje kaže, da predstavlja potrebu za adekvatno razumevanje. Za poluobrazovanog čoveka, kojem nedostaju preduslovi za to, Etika kod Spinoze polazi od logički neadekvatnih tvrdjenja, od kojih je on čak mogao da citira pojedinosti kao rudimentirano obrazovno bogatstvo. Pokraj različitih igara kojima i u kojima je poenta pogađanje, emisije o znanju i nauci raznih televizijskih kuća vrlo nejasno pokazuju u kojim emisijama znanje danas može da se prezentuje širokoj javnosti. Pa čak i onda kada stepen na ozbiljnost emisija kao primera radi „Galileo” može se vrenovati sasvim različito, ali se ipak može spoznati maksima koja je usnovi svih ovih emisija: pokaži nešto interesantno! Raznolikost tema, skakanje iz jedne u drugu predmetnu oblast, koketiranje sa senzacionalnim, iznenađujućim, uživanje u spektakularnim otkrićima i inovacijama koje karakteriše ovakvo znanje: sa Divljeg zapada na Mars, od jednog Jevandjelja do Jude, pa preko načina kako funkcioniše bager, od emisija za prehrambenu industriju do etruskog kulta mrtvih. Proizvoljnost znanja iz kvizova se ponavlja, ali sada na jedan napeti način, spektakularna, ponekad i kao priča koja je misaono podstaknuta. Da je kod ovakvih proizvoljnosti znanja, i pored preterivanja – još uvek postoji primetno uzbuđenje, ne pokazuju samo bestseleri kao na primer „Svaštarijada” od Šota u kojoj se uistinu protežira i moguće i nemoguće, misaono i besmisleno, započinjući načinom umiranja burmanskih kraljeva pa sve do dece Tomasa Mana.³⁵

Ipak, postoji mogućnost da ono manje, bude veće. Može biti da ako želimo da budemo dovoljno obrazovani u praktičnom smislu – bez obzira na Hobsa ili Plauta- jednostavno znati, da su ljudi u potrazi, po pravilu nepoverljivi jedni prema drugima, vrebaju se, a takmičarsko društvo i ovo načelo zacrtalo ga je i proslavilo. Isto tako, onaj ko je u velikom kvizu na pitanje autora rečenice koja ga je proglasila Bogom, odgovoriće tačno birajući između Plauta, Hobsa, Šopenhauera i Frojda i postati milioner! (Lisman:2012)

11. ZAKLJUČAK

U današnjem društvu znanja nesporno je da znanje postoji i da se geometrijskom progresijom uvećava. Problem je, međutim kako iz te mase znanja, na određen način vršiti selekciju i uz koji metodičko – metodološki pristup, to znanje vrednovati i prenositi budućim generacijama. To znači da se danas susrećemo sa veoma problematizovanim sistemom obrazovanja, nužnošću da se to obrazovanje uvek menja i prilagođava, temeljeći ga na aksiološkim prioritetima, etičkim vrednostima i praksom, prevazilazeći postojeće probleme pravovremeno i na ispravan način. U tom smislu, pedagogija se treba uzeti i kao kulturna politika, a autor ovog rada smatra da je danas od izuzetnog značaja kritička pedagogija i odnos koji ona istražuje. Jedna od najgorih varijanti je kad se znanje uzima paušalno, nedovoljno i kada se ne uoči trenutak zastarevanja. Tačno je da su sva znanja dobrodošla, da kvizovi i druge forme praktikovanja znanja jesu pozitivne u smislu zabave, međutim ipak se treba podvući kao prioritet ono znanje koje se odabira, konstituiše, transformiše i prenosi preko određenih i za to specijalizovanih institucija u društvu. Drugim rečima, radi se o obrazovanju i školama – a koliko su oni na nivou zadatka, i kakve su promene i implikacije, tekuće je i problemsko je pitanje, otvoreno i veoma komplikovano u savremenom društvu uopšte.

LITERATURA

- [1] Adorno T.W.: Theorie der Halbbildung. Gesammelte Schriften, Frankfurt na Majni: 1980, str.112.
- [2] Безданов,С.1989: „Политика васпитања и образовања у СФРЈ”, Педагошка енциклопедија, Београд, ЗУНС
- [3] Ben Schott: Schotts Ssmmelsurium. Берлин 2004. год

³³ Dobitnik Oskara u osam kategorija, SAD, 2009.; BAFTA u sedam kategorija, Velika Britanija, 2009.; Zlatni globus, SAD, 2009.

³⁴ Theodor W. Adorno: Theorie der Halbbildung. Gesammelte Schriften, Frankfurt na Majni: 1980, str.112.

³⁵ Ben Schott: Schotts Ssmmelsurium. Берлин 2004. год

- [4] Bordieu, P. et Passeron, J-C 1964: *Les heritiers: les etudiants et la culture*. Paris: Les editions de Minuit.
- [5] Butigan, B. 1994: „Škola kao subjekt političke socijalizacije”, *Zbornik Filozofskog fakulteta*, Serija sociologija, knjiga I, Niš, Filozofski fakultet.
- [6] Gibert Probst/Stefan Rub: *Wissen meinapen. Wie Unternehmen ihre Wertvoste Ressource optimal nutzen*. Висбаден, 2003. Str. 201.
- [7] Гоцевски Т., Сапунџијева К. 2008: *Основи на менаџментот и претпримништвото во образованието*, Скопје, Филозофски факултет
- [8] Делор, Ж. 1996: *Образовање скривена ризница*, Београд, Министарство просвете
- [9] Ивановић, С. 1997: *Социологија и образовање*, Јагодина, Учитељски факултет.
- [10] Lisman, K. 2012: *Теоријата на neobrazovaniето*, Скопје, Temlum
- [11] Милановић, В. 1985: *Образовање и друштво*, Београд, Радничка штампа.
- [12] Павићевић В. 1961.: *Увод во етиката*, Скопје, Популарна библиотека.